

Grønn vekst

Jordbruket trenger kapitaltilførsel og forsterket planteproduksjon. Regjeringen trenger en seier. En vinn-vinn-situasjon burde være mulig.

Norsk jordbruks potensial for verdiskaping kan bare realiseres i spennet mellom en velfylt jordbrukspolitisk verktøykasse, størst mulig bruk av markedet og vilje til å bruke budsjettmidler.

Samtidig er jordbruket nå i medvind, jordbrukets verdikjede er stabiliserende for samfunnet, det gir konjunkturuavhengige arbeidsplasser og koronasituasjonen viser viktigheten av forsyningssikkerhet og nettopp stabile nasjonale verdikjeder.

Samtidig stiger utfordringene knyttet til framtidige uvisse globale klimaeffekter og voksende usikkerhet rundt langsiktig matforsyning. Heldigvis stoppet ikke forsyningene opp som fryktet i denne pandemien, men internasjonale kriser har stått i kø det siste tiåret, med finans-, migrasjons- og koronakrise som de hittil siste. Det er derfor grunn til å ta større forholdsregler også knyttet til matforsyningen.

De siste årene har jordbruksoppgjørets andel av statsbudsjettet stabilisert seg rundt 1,1 prosent. Det er neppe mulig å nå de politiske målene om å øke total arealbruk og produksjon over hele landet, uten at andelen stiger litt. Et fallende antall bønder sliter med å drive hele det norske jordbruksarealet, og arealbruken er sårbar. Særlig synker den i Nord-Norge og på Vestlandet, mens kornproduksjonen har falt jevnt de siste årene, med unntak av 2020.

"Et fallende antall bønder sliter med å drive hele det norske jordbruksarealet, og arealbruken er sårbar."

Trøsten er at siden jordbruksoppgjøret utgjør en liten del av statsbudsjettet, vil små summer i statsbudsjettet kunne gjøre stor forskjell i jordbrukets lange verdikjede. Koronasituasjonen har ytterligere begrunnet hvorfor en prioritering av jordbruket er viktig og riktig nå.

Et hovedelement må være en satsing på fornying av produksjonsgrunnlaget, gjennom drenering og grøfting, omleggingstilskudd for gras og andre stimuli for å øke produktiviteten på arealet. Mer og bedre grovfôr i tråd med erfaringer fra prosjektet Grovfôr 2020 og mer dyrking av norske proteinvekster, stimulering av høyere proteininnhold i fôrkorn, samt en balansert melkeavdrått, er virkemidler for å senke behovet for import av protein- og andre kraftfôrråvarer.

Videre må investeringsmidlene økes og målrettes mot gjennomsnittsbruket over hele landet, slik at Norge viderefører en struktur som kan utnytte vårt varierte land. De nye kravene til husdyrhold i 2024 med lufting og kalvebinger, og løsdriftskrav fra 2034 gjør at det er liten tid.

Samtidig må dyreholdet utvikles løpende gjennom dyrevelferdsprogrammer for å møte nye pålegg og fase inn ny kunnskap, det krever også nye investeringer.

Beitebruk kan stimuleres blant annet gjennom ny teknologi der digital sporing og virtuelle gjerder er blitt nye virkemidler. Det gir muligheter for utvidet og mer målrettet beitebruk i inn- og utmark og bør gi enhver landbruksminister kløe i fingrene etter å utnytte framtidsrettet norsk teknologi, bedre dyreholdet og styrke nasjonal

ressursutnyttelse.

Et styrket jordbruk over hele landet vil gi større produksjon også av fellesgoder som kulturlandskap, biologisk mangfold, levende bygder, ivaretagelse av kulturarv, åpen utmark, med mer. Videreføring og tilrettelegging av fortsatt seterdrift bør være et særlig poeng.

En investeringspakke må også treffe norsk kornproduksjon med vekt på korntørker og siloer for gårder med produksjon opptil 250-300 tonn.

Pakken bør også legge til rette for utvidelse av sentrale kornmottak og silokapasitet på Østlandet slik at Stavanger Havnesilo kan frigjøres. Da får Norge økt lagerkapasiteten, bedret kornflyten og styrket produksjonen.

Grøntsektoren har store muligheter der automatisering vil være en nøkkel for fremtiden, og et teknologiprogram for norsk jordbruk vil bidra, i tillegg til de initiativ som ligger i rapporten Grøntsektoren mot 2035. En raskere innfasing av presisjonsjordbruk generelt, med tilpasset såing, gjødsling og sprøyting vil gi oss høyere arealavkastning med samme ressursbruk og mindre miljøpåvirkning for hele landbruket.

Samtidig viser markedssvingningene at man trenger en stor landbrukspolitisk verktøykasse for å greie å regulere markedene i gode og dårlige tider. Norsk jordbruk sikrer nær tre fjerdedeler av inntekten gjennom salg av varer i markedet. Sikring av virkemidler for å oppnå rimelig balanse mellom tilbud og etterspørsel av varene er helt avgjørende for å oppnå lønnsomhet.

Samtidig er det ønskelig å garantere sikkert varemottak og foredling i hele landet, der Nord-Norge er særlig utsatt. Særlig kostnader knyttet til dette må kompenseres.

Gjennom en ny grønn visjon kan jordbrukspolitikken forsterke bruk av norsk areal og minske importen og dermed også øke produksjon av fellesgoder. Da kan jordbruket økologiseres, beredskapen økes, og lønnsomheten bedres. Dette må kombineres med en styrket driftsøkonomi, med vekt på gjennomsnittsbruket og en revidering av grepene fra jordbruksoppgjøret i 2014.

I 2020 ble det brukt 130 mrd i koronatiltak (det første estimatet var 230 mrd), og den nylig vedtatt Nasjonale transportplanen innebærer bruk av 100 mrd årlig. Norge har råd til de begrensede summer på 1-2 mrd av statsbudsjettet for en nødvendig opptrapping av jordbruket.

Lite er mer effektivt for et land enn å oppgradere sine produksjonssystemer, særlige når de inngår i lange verdikjeder som jordbruket og gir store ringvirkninger både i form av verdiskaping, arbeidsplasser og fellesgoder.

Image-text:

Må finansieres: Det norske kornarealet faller. Foto: Mariann Tvette